

Co-funded by
the European Union

Qudra 2 – Suriye ve Irak krizlerine yanıt olarak Suriyeli mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin ve ev sahibi toplulukların dayanıklılıklarının güçlendirilmesi

**KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ
GÖÇ KOORDİNASYONU İÇİN DİYALOG ÇALIŞTAYI
(26-27 Ekim 2022)
İSTANBUL**

Bu rapor, Küçükçekmece Belediyesi ve dış danışmanlar tarafından Avrupa Birliği, Alman Hükümeti ve İspanya Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın mali desteğiyle hazırlanmıştır. Raporun içeriğinden Küçükçekmece Belediyesi sorumludur ve rapor hiçbir şekilde Avrupa Birliği, Alman Hükümeti veya İspanya Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın görüşlerini yansıtmamaktadır.

Implemented by

Co-funded by
the European Union

İçindekiler

1	ÖZET.....	3
1.1	Açılış Konuşmaları	5
1.2	1. Panel: Göçmenlere Yönelik Hukuki ve Psikososyal Destek, Okullaşma Çalışmaları ve Sosyal Uyum Faaliyetleri.....	6
1.3	2. Panel: Kamu-Sivil Toplum İlişkileri / Kurumlar Arası Koordinasyonun Güçlendirilmesi.....	7
1.4	1. Yuvarlak Masa Tartışması: Mülteciler için Koruma Mekanizmalarının Geliştirilmesi	7
1.4.1	1. Grup:	8
1.4.2	2. Grup:	8
1.4.3	3. Grup:	9
1.4.4	4. Grup:	9
1.4.5	5. Grup:	10
1.4.6	6. Grup:	10
1.5	3. Panel: Göçmenler ve Mülteciler için İstihdam Stratejileri / Yeni Kentsel Ekonomi Modeli Kooperatif Faaliyetleri	10
1.6	2. Yuvarlak Masa Tartışması: Göçmenler ve Mülteciler için İstihdam Stratejileri / Yeni Kentsel Ekonomi Modeli Kooperatif Faaliyetleri	12
1.6.1	1. Grup:	12
1.6.2	2. Grup:	12
1.6.3	3. Grup:	13
1.6.4	4. Grup:	13
1.6.5	5. Grup:	14
2	Çözümler için Politika Önerileri	14
2.1	Koruma.....	14
2.2	Eğitim	16
2.3	Geçim Kaynaklarına Erişim.....	16
3	Sonuç	17

Çalıştay Moderatörü

Dr. Nuriye NİĞDELİOĞLU HAPPANI

Raportör:

Sena SAYLAM

Implemented by

Co-funded by
the European Union

1 ÖZET

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının uzun sürmesi ve coğrafi bakımdan, Avrupa'ya gitmek isteyen Afganlar, İranlılar ve Iraklıların geçiş yolu üzerinde bulunması nedeniyle Türkiye en fazla sayıda göçmen ve mülteciye¹ ev sahipliği yapan ülkeler arasında yer almaktadır. 2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'na göre², Eylül 2021 itibarıyla Türkiye'de 3,71 milyonu GK altında bulunan Suriyeli, 1,22 milyonu ikamet izni olanlar ve 350.000'i UK başvurusu sahibi olmak üzere 5,4 milyon mülteci bulunmaktadır.

Türkiye'deki göçmen akınına ve süregelen göçmen mevcudiyetine yanıt veren belediyeler, kaymakamlıklar, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlar da dahil olmak üzere yerel aktörler, temel hizmetlerin mültecilere eşit şekilde sunulması açısından ön planda yer alan ve önem taşıyan aktörler olmayı sürdürmektedir. Ancak göçmen ve mültecilerin karşılaştıkları sorunlara ortak bir yanıt geliştirilebilmesi için bu aktörler arasındaki koordinasyon eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir.

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) Qudra 2 Programı ve Küçükçekmece Belediyesi arasındaki işbirliği kapsamında, göç yönetimi alanında çalışan 28 yerel, ulusal ve uluslararası kurumu temsil eden 81 kişinin katılımıyla yerel düzeyde göç koordinasyonu konulu iki günlük bir çalıştay düzenlenmiştir.

Yerel yönetimler, ulusal ve uluslararası kuruluşların temsilcileri ve saygın üniversitelerden akademisyenlerin katıldığı çalıştayın moderatörlüğünü Dr. Nuriye Niğdelioğlu Happani üstlenmiş ve çalıştay kapsamında üç panel ve iki yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirilmiştir. Çalıştay Gündemi ve katılımcı listesi Küçükçekmece Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü ile işbirliği içinde hazırlanmıştır. Uzun yıllardır uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde göç ve mülteciler alanında çalışmalar yürüten ve bu konuda deneyimli olan Küçükçekmece Belediyesi, çalıştayın yol haritasını oluşturmuştur. İki gün süren çalıştay panellerinde mültecilerin koruma, eğitim ve geçim kaynaklarına erişim bileşenlerine ilişkin alanında uzman kişiler tarafından bilgi verilmiş, yuvarlak masa toplantılarında ise katılımcılar bu üç ana bileşene ilişkin sahada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerini değerlendirmiştir.

Program akışı aşağıdaki gibidir:

26 Ekim-1. gün:

- Dr. Nuriye Niğdelioğlu Happani, Dagmar Blickwede (GIZ) ve Mehmet Erdönmez'in (Küçükçekmece Belediyesi) açılış konuşmaları
- İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü (İGİM) uzmanları Nursel Kemal Ertekin ve Bertuğ Uygunkara'nın "Türkiye'de Göç Yönetimi ve Uyum" konulu sunumu

❖ 1. Panel: Göçmenlere Yönelik Hukuki ve Psikososyal Destek, Okullaşma Çalışmaları ve Sosyal Uyum Faaliyetleri.

¹ Türkiye, 1951 Mülteciler Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'ne taraf olmakla birlikte, Sözleşme'ye coğrafi kısıtlama getirmektedir. Mülteci tanımındaki bu coğrafi sınırlama nedeniyle Türkiye, Suriyelileri geçici koruma statüsü sahibi, Avrupa vatandaşı olmayan diğer kişileri ise uluslararası koruma statüsü sahibi olarak kabul etmektedir (ICMPD, Ocak 2019). Dolayısıyla, bu raporda mülteci kelimesi, GK altındaki Suriyelileri ve UK başvurusu ve statüsü sahiplerini belirtmek için şemsiye terim olarak kullanılmaktadır.

² 2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/2022_Yili_Cumhurbaşkanligi_Yillik_Programi.pdf

Implemented by

Co-funded by
the European Union

- Panelistler: UNHCR'den Mete Lakzadeh, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) İstanbul İl Müdürlüğü'nden Suzan Oktay Erol, Hayata Destek Derneği'nden Melike Seven Haq, ASAM'dan Selim Hüzmeli ve Cemile Nurcan Uzun
  - ❖ **2. Panel: Kamu-Sivil Toplum İlişkileri / Kurumlar Arası Koordinasyonun Güçlendirilmesi.**
    - Panelistler: Küçükçekmece Belediyesi'nden Mehmet Erdönmez, WALD'dan Hülya Alper, UNHCR'den Mete Lakzadeh
- Yuvarlak Masa Tartışması soruları, İstanbul Avrupa yakasında göç ve mülteciler alanında aktif olarak hizmet veren kurumların faaliyetlerine göre belirlenmiştir.

➤ **1. Yuvarlak Masa Tartışması: Mülteciler için Koruma Mekanizmalarının Geliştirilmesi**

- Katılımcılar 6 gruba ayrılmış ve 5 farklı soru tartışılmıştır:
  1. Demografik yapının korunması ve insan haklarına erişim açısından nasıl bir denge kurulmalıdır? Kayıt dışılık nedeniyle temel hak ve özgürlüklere erişimin kısıtlanmasını doğru buluyor musunuz? Hak ihlallerini önlemek için ne yapılmalıdır?
  2. Mülteci çocukların okula gidememesinin altında yatan temel sorunlar nelerdir? Örgün eğitimde sürekliliği artırmak ve çocuk işçiliğini azaltmak için neler yapılmalıdır?
  3. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından sosyal uyumu güçlendirmek için yürütülen faaliyetler nelerdir? Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından kurulan ve özellikle sosyal uyumdan sorumlu bir komisyonda uzman olduğunuzu varsayarsak, sosyal uyumu güçlendirmek için nasıl bir süreç planlanabilir ve ne gibi faaliyetler yürütülebilir?
  4. Kurumlar arası koordinasyonu sağlamak için hangi yöntemler kullanılabilir? Düzenli yüz yüze toplantılar düzenlenebilir, e-posta veya WhatsApp grupları kurulabilir mi? Koordinasyon toplantılarına hangi kurumlar katılmalıdır?
  5. Temel hak ve hizmetlere erişim açısından ev sahibi topluluk ile mülteci topluluğu arasındaki pratikteki farklılıkları en aza indirmek için neler yapılabilir? Özellikle uluslararası kuruluşların/bağışçıların fon aktarımları ve kaynak destekleri tamamlandıktan sonra hizmetlerde sürdürülebilirliği sağlamak için neler yapılmalıdır?

27 Ekim-2. gün:

- ❖ **3. Panel: Göçmenler ve Mülteciler için İstihdam Stratejileri / Yeni Kentsel Ekonomi Modeli İşbirliği Faaliyetleri**

Implemented by

Co-funded by
the European Union

- Panelistler: EKİP'ten Nesrin Başpınar, WALD'dan Avukat Büşra Reisoğlu, Küçükçekmece Belediyesi'nden Özgür Oran
- **2. Yuvarlak Masa Tartışması: Göçmenler ve Mülteciler için İstihdam Stratejileri / Yeni Kentsel Ekonomi Modeli İşbirliği Faaliyetleri**
  - Katılımcılar 5 gruba ayrılmış ve 5 farklı soru tartışılmıştır:
    1. Türkiye'deki mültecilerin istihdam alanları nelerdir? Hangi sektörlerde yeni istihdam alanları yaratılabilir?
    2. Türkiye'deki mültecilerin istihdam koşulları nelerdir? İstihdam koşulları nasıl iyileştirilebilir?
    3. Mültecilerin istihdama katılımının artıları ve eksileri nelerdir? Kayıt dışı istihdam nedeniyle ev sahibi topluluğun mültecileri işgücü piyasasında rakip olarak gördüğünden ve bunun da toplumsal gerilimi artırdığından bahsedebilir miyiz?
    4. Sosyal girişimlerin veya kooperatiflerin istihdam stratejilerindeki rolü nedir?
    5. Uluslararası kuruluşların/bağışçıların desteği ile açılan kooperatiflerin sürdürülebilirlik stratejileri neler olmalıdır?

1.1 Açılış Konuşmaları

Çalıştay, moderatör Dr. Nuriye Niğdelioğlu Happani'nin Qudra 2 programı ve göç alanında yerel yönetimler, sivil toplum ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine katkı sağlaması açısından çalıştayın önemi hakkında kısa bilgi verdiği açılış konuşmasıyla başlamıştır.

GIZ Qudra 2 Programı Türkiye Koordinatörü Dagmar Blickwede, çalıştayın çeşitli aktörler arasında tecrübe paylaşımı ve işbirliğinin geliştirilmesine yönelik bir araç olarak taşıdığı önemi vurgulamıştır.

Küçükçekmece Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürü Mehmet Erdönmez ise toplam nüfusu 805.000 olan Küçükçekmece ilçesinde 66.000 mültecinin yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, yerel ve göçmen/mülteci topluluklar arasındaki sosyal uyumun ne denli önemli olduğuna değinmiştir. GK altındaki 750 Suriyeli ve 750 yerel topluluk üyesiyle yapılan saha araştırması sonucunda hizmet sunumu alanında koordinasyon eksikliği tespit edilmiş ve bunun üzerine Qudra 2 programı kapsamında Göç Koordinasyon Merkezi (?) kurulmuştur.

İstanbul İGİM uzmanları Türkiye'nin göç, mülteciler ve sığınmacılarla ilgili yasa ve prosedür çerçevesi hakkında katılımcılara bilgi vermek amacıyla "Göç Yönetimi ve Uyum" başlıklı bir sunum yapmıştır. Bu bağlamda, İGİM Temsilcileri tarafından İkamet İzni, Uluslararası Koruma, Geçici Koruma, Düzensiz Göç ve Mültecilerin Sosyal Entegrasyonu konularında bilgi verilmiştir. İGİM Temsilcileri katılımcıların sorularını yanıtlamış, bir arada yaşama uyum süreçleri hakkında istişarelerde bulunulmuştur. İkamet başvurularında adres kayıtlarına ilişkin yeni uygulamalara değinilen sunumda katılımcılar, sahada mültecilerle ilgili karşılaşılan sorunları doğrudan İl Göç İdaresi Müdürlüğü Temsilcilerine sorma fırsatı bulmuştur. Sahadaki ortaklar ve faydalanıcıların

Implemented by

Co-funded by
the European Union

ifadelerinden farklı olarak, mevcut uygulamalarında hangi unsurların önemli olduğunu vurgulamışlardır.

1.2 **1. Panel: Göçmenlere Yönelik Hukuki ve Psikososyal Destek, Okullaşma Çalışmaları ve Sosyal Uyum Faaliyetleri**

Panelistler, temsil ettikleri kurumlar tarafından göçmenlere sunulan hizmetlere ilişkin faaliyetler hakkında bilgi vermiştir.

Bu doğrultuda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü (ASHBİİM), Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığıyla ihtiyaç sahibi ailelere, çocuklara ve ergenlere psikososyal destek sağlamanın yanı sıra hukuk ve aile hayatına ilişkin eğitimlerle sosyal uyumu güçlendirmeye yönelik faaliyetler yürütmektedir. 2022 yılında 1.446 kişi ASHBİİM'in 45 danışmanından destek almıştır.

UNHCR İstanbul Saha Ofisi, Marmara bölgesindeki 11 ilden sorumludur ve kamu kurumlarının yanı sıra STK'larla işbirliği içinde çalışmaktadır. UNHCR'nin temel amacı, mültecilerin ihtiyaçlarına daha etkin şekilde cevap verilebilmesi için Türk hükümetinin kapasitesini artırmaktır. Türkiye Barolar Birliği (TBB) ile yürütülen proje ile güçlendirilen ortak STK'lardaki avukatlar aracılığıyla hukuki destek sağlanmaktadır.

SGDD-ASAM özellikle UNICEF tarafından uygulanan okullaşma faaliyetleri ve projelerine odaklanmaktadır. Türkiye'de okul çağındaki 1 milyon çocuktan 393.000'i eğitime erişememektedir. Bu projenin temel amacı, okulu bırakan çocukların yeniden okula kazandırılması konusunda Millî Eğitim Bakanlığı'na destek olunmasıdır. Uzun vadeli çözümler sunabilmek için çocukların okulu bırakmalarının temel nedenleri ele alınmalıdır; dolayısıyla, çocukların korunması ile okullaşma bir arada irdelenmektedir.

Hayata Destek Derneği, söz konusu iki gruba eşit fırsatlar sağlayarak yerel ve mülteci toplulukları arasındaki sosyal uyumu desteklemektedir. Buradaki çalışma ortamları insanların birbirlerini yakından tanıdığı bir platform oluşturduğundan, UNHCR ile birlikte uyum ve çok kültürlülük üzerinde doğrudan etkisi olan sosyal kooperatifler kurulmuştur. Okullaşma söz konusu olduğunda, akran baskısı önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır ve sosyal gerilimi azaltarak bu sorunu ele almak için hem ailelere hem de okullardaki öğretmenlere yönelik farkındalık yaratma oturumları düzenlenmektedir.

Mültecilere Yönelik Hukuki ve Psikososyal Destek, Okullaşma Çalışmaları ve Sosyal Uyum Faaliyetlerinin ele alındığı panelde kurum temsilcilerinin hukuk, sağlık, eğitim ve sosyal uyum alanındaki faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Bu kapsamda, korumanın temel dayanaklarını oluşturan konularda yararlanıcıların sorunları ve kurumların çözüm önerileri değerlendirilmiştir. Covid-19 pandemisi öncesinde sahadaki sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün kontrolünde ev ziyaretleri gerçekleştiriyordu. Pandemi sonrasında askıya alınan sivil toplum kuruluşlarının tanınma süreçlerinin, İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından devam ettirildiği bilgisi paylaşılmıştır. Okullaşma Faaliyetleri çerçevesinde yürütülen çalışmalar hem çocuk işçiliğinin hem de çocuk yaşta evliliklerin önlenmesine destek olacaktır. Türkiye'de enflasyon sorunuyla birlikte artan toplumsal gerilim, yerel halkın katılabileceği sosyal uyum faaliyetlerinin önemini ortaya koymuştur. Ayrıca, panel sonunda gerçekleştirilen soru-cevap bölümünde panelistler Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'ndan gelen yeni resmî yazıya istinaden sokaklarda kağıt toplayan kişilerin kayıt altına alınmasının istendiği bilgisini

Implemented by

Co-funded by
the European Union

katılımcılarla paylaşmıştır. Bununla birlikte, bu kişilerin %50'sinden fazlasının Afgan olması ve genel olarak kayıt dışı olmaları nedeniyle kayıt altına alınmalarının mümkün olmayacağı belirtilmiştir.

1.3 **2. Panel: Kamu-Sivil Toplum İlişkileri / Kurumlar Arası Koordinasyonun Güçlendirilmesi**

Panelistler kamu ve sivil toplum kuruluşları ile oluşturdukları koordinasyon hakkında bilgi vermiştir.

Belediyelerle güçlü ilişkileri olan WALD, projelerin uygulanması için uluslararası/bağışçı kuruluşlar ile belediyeler arasında köprü işlevi görmektedir. UNHCR ile işbirliği içinde belediyelere yönelik kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülmektedir. İlçe düzeyinde, mültecilere daha iyi hizmet sunmak amacıyla çeşitli kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla koordinasyon toplantıları düzenlenmektedir. Yerel düzeyden başlayarak, bu modelin kapsamı Marmara bölgesindeki belediyeler arasında bölgesel düzeye ve dünya genelindeki belediyeler arasında uluslararası düzeye genişletilmiştir. Bu koordinasyon platformlarının yardımıyla kolaylaştırıcı mekanizmalar oluşturulabilir.

Küçükçekmece Belediyesi'nin çeşitli bağışçı kuruluşlarla proje uygulama deneyimi olan bir Strateji Geliştirme birimi bulunmaktadır. Ancak çoğu belediyede böyle bir birim bulunmamakta ve bağışçı kuruluşlar belediyedeki uzmanlara ulaşmak yerine doğrudan belediye başkanları ve başkan yardımcılarıyla iletişime geçmeye çalışmakta, bu da koordinasyon kurulmasını zorlaştırmaktadır. Küçükçekmece Belediyesi'nin çeşitli ortaklarla farklı projeleri hayata geçirebilmesinin nedeni, ortaklıklar kurmayı kolaylaştıran bir proje yönetim ekibinin mevcudiyetidir.

Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) çerçevesinde UNHCR, koruma sektörünün ihtiyaçlarını belirlemek üzere koordinasyon sağlama misyonunu üstlenmiştir. Koordinasyon toplantılarının amacı, yerel alandaki hizmetlerin haritasını çıkarmak, bu hizmetleri yerel yönetimlerle istişare etmek ve geliştirmek, sığınmacı ve mültecilerin bu hizmetlere erişimini sağlamaktır. Dolayısıyla, Sayın Lakzadeh tarafından koordinasyon/diyalog toplantılarının gerçekleştirildiği bölgenin sorunlarına odaklanması önerilmektedir.

Göç ve mülteciler alanında hizmet veren kamu kurumları başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından birçok farklı alanda il ve ilçe bazlı hizmetler verilmektedir. Ancak bu alanda çalışan kurumların verdiği hizmetler iyi bilinmesine rağmen birçok kurum temsilcisi birbirini tanımamaktadır. Yararlanıcıların hizmetlere daha hızlı ulaşabilmesi için sahada çalışan kurum temsilcilerinin birbirini tanıması gerekmektedir. Sunulan hizmetlerin ve sağlanan yardımların doğru şekilde planlanması ve sürdürülebilirliğin sağlanması için kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi elzemdir.

1.4 **1. Yuvarlak Masa Tartışması: Mülteciler için Koruma Mekanizmalarının Geliştirilmesi**

Her grup kendilerine verilen sorular çerçevesinde sorunları ve çözüm önerilerini tartışmıştır.

Implemented by

Co-funded by
the European Union

1.4.1 1. Grup:

Soru: Demografik yapının korunması ve insan haklarına erişim açısından nasıl bir denge kurulmalıdır? Kayıt dışılık nedeniyle temel hak ve özgürlüklere erişimin kısıtlanmasını doğru buluyor musunuz? Hak ihlallerini önlemek için ne yapılmalıdır?

Başlıca Çıktılar:

- İlk aşama, eşitlik ve insani yaklaşım olmalıdır.
- Bir sorun olarak komünleşme, aynı bölgede yaşadıkları için yararlanıcılara hizmetlerin ulaşması açısından avantaja dönüşebilir.
- Dezenformasyonu azaltmak için yararlanıcılara hizmet sağlayan kanallar da tutarlı bilgiler yaymalıdır. (?)
- Güvenilir bilginin sağlandığı ortak bir platform oluşturulması.
- Bir şehirde kayıtlı olanların büyükşehirlere taşınmaması için diğer şehirlerdeki iş olanaklarının ve hizmet kalitesinin artırılması.
- Kayıt dışı bireylerin kayıt yaptırabilecekleri şehirlere yönlendirilmesi ve ulaşım, konaklama, danışmanlık ve istihdam konularında desteklenmesi.
- Suriyelilerin "Tanısan seversin" mottosuyla TV programları ve dizilerde temsil edilerek ana akım medyaya dahil edilmesi.

1.4.2 2. Grup:

Soru: Mülteci çocukların okula gidememesinin altında yatan temel sorunlar nelerdir? Örgün eğitimde sürekliliği artırmak ve çocuk işçiliğini azaltmak için neler yapılmalıdır?

Başlıca Çıktılar:

- Çocuklar ekonomik durum nedeniyle çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Kültürel faktörler nedeniyle kız çocukları için çocuk yaşta evlilik.
- Okulların kayıt kotası bulunmaktadır. Bu kotaya ulaşıldığında kayıtlar kapatılmakta ve bu nedenle bazı çocuklar mahallelerindeki en yakın okula erişememekte, bu da fazladan ulaşım maliyetlerine neden olmaktadır. Bazı aileler bu maliyeti karşılayamamakta ve bu da okul bırakmaları tetiklemekte ve artırmaktadır.
- Dil, mülteciler için engel teşkil etmektedir.
- Ev sahibi topluluğun ve okul yönetiminin olumsuz tutumu okullaşmayı olumsuz etkilemektedir.
- Çocuk işçiliğini önlemek için ailelere nakit temelli müdahaleler sağlanabilir.
- Okullarda çocuk işçiliği, çocuk evliliği, akran baskısı, toplumsal gerilim konularında farkındalık artırma oturumlarının sayısının artırılması.
- Daha fazla Türkçe dil kursu açılması.
- STK'lar ve yerel yönetimler çocuklar için psikososyal destek sağlayabilir.
- Şikayetler için bir gözetim mekanizması oluşturulması.
- Ergenler eğitim almanın yanı sıra para kazanabilecekleri beceriler edinebilecekleri mesleki eğitim merkezlerine yönlendirilebilir.
- Yükseköğretim özelinde, yabancı öğrencilere yönelik kontenjan ve burslar artırılabilir.

Implemented by

Co-funded by
the European Union

1.4.3 3. Grup:

Soru: Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından sosyal uyumu güçlendirmek için yürütülen faaliyetler nelerdir? Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından kurulan ve özellikle sosyal uyumdan sorumlu bir komisyonda uzman olduğunuzu varsayarsak, sosyal uyumu güçlendirmek için nasıl bir süreç planlanabilir ve ne gibi faaliyetler yürütülebilir?

Başlıca Çıktılar:

- Okullara ve muhtarlık binalarına öneri kutuları yerleştirilerek, mahallelerde toplantılar düzenleyerek ve anketler yaparak hem yerel topluluktan hem de mülteci topluluğundan geribildirim alınması.
- Toplumsal gerilimin ana kaynaklarının belirlenmesi. Yerel topluluk, mültecileri istihdam için bir tehdit ve güvenlik tehdidi olarak görmekte, bu da medyadaki dezenformasyonla daha da şiddetlenen damgalama, stereotipleştirme ve kültürel çatışmalara zemin hazırlamaktadır.
- Medya kanallarının yardımıyla mültecilerle ilgili yanlış bilinenlerin ana akımlaştırma yaklaşımıyla önüne geçilebilir; Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde mülteci ve savaş psikolojisi eğitimleri verilebilir; hem erkekler hem de kadınlar için istihdam olanakları artırılabilir; temel düzeyde Türkçe bilenlere yönelik kursların sayısı artırılabilir ve kurslara katılmak isteyen kadınlar için çocuk bakım hizmeti sunulabilir.

1.4.4 4. Grup:

Soru: Kurumlar arası koordinasyonu sağlamak için hangi yöntemler kullanılabilir? Düzenli yüz yüze toplantılar gerçekleştirilebilir, e-posta veya WhatsApp grupları kurulabilir mi? Koordinasyon toplantılarına hangi kurumlar katılmalıdır?

Başlıca Çıktılar:

- Dijital platformlar aracılığıyla farklı kurumlar tarafından sağlanan hizmetlerin haritası çıkarılabilir. UNHCR'nin hizmet danışmanı platformu bulunmaktadır ancak güncel değildir. Odak kişilerin iletişim bilgilerini içeren bu nitelikte bir dijital platform, faydalı bir kanal olabilir. Bu platform her 3 ayda bir güncellenmeli ve odak kişiler ve karar vericiler her 6 ayda bir alanda faaliyet gösteren kurumların merkezlerinde bir araya gelmelidir.
- İstanbul'un 39 ilçesinde her ilçenin kendi hizmet haritasını çıkardığı, kurumlar arası koordinasyonun sağlandığı, ihtiyaçların belirlenmesi için anket ve saha araştırmalarının yapıldığı bir iletişim merkezi kurulabilir.
- Aynı birimler arasında bilgi akışını kolaylaştırmak için e-posta ve WhatsApp ağı oluşturulabilir (örneğin RSPSD sağlayıcıları arasında).
- TCTŞ, çocuk işçiliği gibi konularda tematik toplantılar düzenlenebilir.
- Her kurumun aylık haber bültenleri bir araya getirilebilir.
- İlçe düzeyinde aşağıdaki kurumlar arasında koordinasyon sağlanabilir: İlçe düzeyinde polis, eğitim, diyanet birimleri; sosyal hizmet merkezleri, iş bulma kurumları, muhtarlıklar, kaymakamlıklar, ticaret birlikleri, uluslararası kuruluşlar.

Implemented by

Co-funded by
the European Union

1.4.5 5. Grup:

Soru: Temel hak ve hizmetlere erişim açısından ev sahibi topluluk ile mülteci topluluğu arasındaki pratikteki farklılıkları en aza indirmek için neler yapılabilir? Özellikle uluslararası kuruluşların/bağışçıların fon aktarımları ve kaynak destekleri tamamlandıktan sonra hizmetlerde sürdürülebilirliği sağlamak için neler yapılmalıdır?

Başlıca Çıktılar:

- Mülteciler arasında çeşitli nedenlerle kayıt dışı istihdamın yaygınlığı. İşverenler çalışanlarına sosyal güvence sağlamak, mülteciler ise SUY yardımlarını kaybetmek istememektedir. Ayrıca, ev sahibi topluluk mensuplarına kıyasla mültecilere düşük ücret ödenmektedir. Ev sahibi topluluk ile mülteci topluluğu arasındaki uygulama farklarını en aza indirmek için kayıt dışı istihdam üzerindeki gözetim artırılmalıdır.
- Mülteci çalışanlar hem işyerinde sosyal içermeye hem de kendilerini geliştirmeleri için gerekli eğitimleri alma konusunda desteklenmelidir.
- Okul yönetimi ile işbirliği içinde Türk çocuklarla birlikte etkinlikler düzenlenerek Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu sağlanabilir.
- Mesleki eğitim fırsatlarının çoğaltılması yalnızca beşeri sermayeyi artırmakla kalmaz, aynı zamanda iş kazalarını da azaltır.

1.4.6 6. Grup:

Soru: Kurumlar arası koordinasyonu sağlamak için hangi yöntemler kullanılabilir? Düzenli yüz yüze toplantılar gerçekleştirilebilir, e-posta veya WhatsApp grupları kurulabilir mi? Koordinasyon toplantılarına hangi kurumlar katılmalıdır?

Başlıca Çıktılar:

- Paydaşlar arasında (STK'lar içinde, kamu kurumları içinde ve STK'lar ile kamu kurumları arasında) veri paylaşımını zorlaştıran iletişim eksikliği söz konusudur. Ayrıca, demografik bilgiler için erişilebilecek güvenilir bir kaynak bulunmamaktadır.
- Çözüm önerileri koordinasyonu sağlamak için çevrimiçi bir platform oluşturulması, proje uygulaması için bir danışmanlık platformu oluşturulması, ihtiyaç analizi için akademisyenlerle işbirliği yapılması, raporların paydaşlar arasında dolaşıma sokulması ve tüm bu mekanizmaları denetleyecek bir denetim organı oluşturulması olarak sıralanabilir.

1.5 **3. Panel: Göçmenler ve Mülteciler için İstihdam Stratejileri / Yeni Kentsel Ekonomi Modeli Kooperatif Faaliyetleri**

Panelistler, temsil ettikleri kurumlar tarafından sağlanan geçim kaynaklarına erişimle ilgili faaliyetler hakkında bilgi vermiştir.

Kooperatifler yerel kalkınma için önem taşıdığından, yerel yönetimlerin desteği şarttır. EKİP³, Dünya Bankası tarafından sağlanan fonla 2017 yılında kurulan başarılı bir kooperatif örneği olarak sunulmuştur. Projenin uygulayıcı ortakları Carma, Bilgi

³ 2019'da kurulan Etkin Kadın İş Platformu (EKİP) Küçükçekmece Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, Küçükçekmece Belediyesi'nin desteğiyle açtığı restoranla faaliyetlerine devam etmektedir.

Co-funded by
the European Union

Üniversitesi, Küçükçekmece Belediyesi, Impact LAB, LF Türkiye, TAPV, Grupo Cooperativo Tangente ve Hayata Destek Derneği'dir. 414 kadının başvurduğu EKİP'te girişimcilik ve yönetim, finans okuryazarlığı, kadınların güçlendirilmesi, Türkçe dil kursları, sağlık ve beslenme konularında eğitimler verilmektedir. 414 kadından 31'i kooperatifte çalışmak üzere seçilmiştir. Küçükçekmece ilçesinde sağlıklı salata üretimine başlayan EKİP, belediyenin tahsis ettiği üretim sahasında faaliyetlerini sürdürmekte, şimdi de e-ticaret platformları aracılığıyla pazarını genişletmektedir. Sosyal uyumu artırmak için Kadınlar Günü ve kahvaltı etkinlikleri düzenlenmiştir. Yerel aktörler, uluslararası kuruluşlar, kooperatif ortakları, Ticaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Odası işbirliğiyle, anket ve odak grup görüşmeleri yoluyla gerçekleştirilen ve kooperatifçilik faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanan araştırmanın sonuçları paylaşılmıştır. Sonuçlara göre, sosyal girişimlere ilişkin temel sorunlar şu şekildedir: Sosyal girişimler için kaynak eksikliği bulunmaktadır ve farkındalığın artırılmasına, güvenilir veri kaynaklarına, istatistiklere ve üniversitelerin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Kooperatifler hakkında bilgi yaymak ve kooperatifleri desteklemek için yasal bir kurum oluşturulması, bağışçı kurumlara vergi muafiyeti getirilmesi, kooperatiflerin pazarlara erişim açısından desteklenmesi, dijital kapasitenin geliştirilmesi ve iş geliştirme eğitimleri verilmesi önerilen tavsiyeler arasındadır. Daha fazla odaklanılması gereken bir diğer önemli nokta ise kooperatiflerin kendi bağımsızlıklarını kazanmaları ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması için en az 3 yıl boyunca mali destek almaları gerektiğidir.

WALD, Gaziosmanpaşa ve Sultangazi ilçelerinde ilgili belediyeler ve UNHCR ile işbirliği içinde iki kooperatifin kurulmasını ve devam ettirilmesini desteklemektedir. Türkiye'de kooperatif kurmak için Ticaret Sicil Müdürlüğüne onaylanması gereken ana sözleşmenin en az 7 ortak tarafından imzalanması gerekmektedir. Kooperatiflere ortak olabilmek için fiil ehliyetine sahip olmak, yönetim kuruluna dilekçe sunmak, gerekli sermayeyi taahhüt etmek ve diğer şartları yerine getirmenin yanı sıra 1/4 oranında peşin ödeme yapmak gerekmektedir. Mültecilerin kooperatiflere ortak olmalarına yönelik yasal bir kısıtlama bulunmamakla birlikte, mülteciler kooperatiflerin yürütme ve denetim organlarına üye olamamaktadır. Bu bağlamda, Sultan Kadınlar ve Kar Taneleri Kadın Kooperatifleri örnekleri verilmiştir.

Qudra 2 programı, Toplumsal Destek Projeleri (TDP) adı verilen projeler aracılığıyla mültecileri de kapsayan bir sözleşmeyle hizmetlerini iyileştirmeleri için belediyelere fon sağlamaktadır. TDP'lerin 1/3'ü geçim kaynağı fırsatları yaratılması alanında uygulanmaktadır. Uluslararası kuruluşlar, yerel yönetimlerin ihtiyaçlarını aktarmak ve böylece fonların buna göre tahsis edilmesini sağlamak için daha fazla savunuculuk faaliyetinde bulunmalıdır. Projelerin zamana bağlı olduğu ve bir sonu olduğu göz önüne alındığında, Qudra 2, belediyelerin kapasitelerini güçlendirmelerine yardımcı olmak için nihai raporları çeşitli paydaşlar arasında dağıtarak programın sonuçlarını kalıcı kılmayı amaçlamaktadır.

Küçükçekmece Belediyesi Strateji Geliştirme Birimi, bağışçılardan fon sağlayarak projeleri hayata geçirmektedir. Yapılan saha araştırması sonucunda koordinasyon eksikliği tespit edilmiş ve Qudra 2 programı tarafından desteklenen Göç ve Mülteci Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. Aynı şekilde, gıdaya erişim de saha araştırmasının ana bulguları arasında yer almış ve Qudra 2 destekli projenin 2. aşamasında sosyal pazarlar açılmıştır. Geçim kaynaklarına erişim, öne çıkan bir diğer alandır.

Implemented by

Co-funded by
the European Union

Küçükçekmece Belediyesi, taleplere cevap verebilmek için ILO ile birlikte 2022 yılı sonuna kadar 2.000 genç, kadın ve engelli bireye tam ve üretken istihdam ve insana yakışır iş sağlamayı amaçlayan İŞMEP Projesi'ni yürütmektedir. Bu bireylerin %50'sinin GK altında olması, diğer yarısının ise Türk vatandaşı olması gerekmektedir. Mesleki eğitim (%90'ı iş başında olmak üzere), işverenler ve çalışanlar arasında köprü oluşturarak çalışanların kendilerini geliştirmelerine destek olmaktadır.

1.6 **2. Yuvarlak Masa Tartışması: Göçmenler ve Mülteciler için İstihdam Stratejileri / Yeni Kentsel Ekonomi Modeli Kooperatif Faaliyetleri**

Her grup kendilerine verilen sorular çerçevesinde sorunları ve çözüm önerilerini tartışmıştır.

1.6.1 1. Grup:

Soru: Türkiye'deki mültecilerin istihdam alanları nelerdir? Hangi sektörlerde yeni istihdam alanları yaratılabilir?

Başlıca Çıktılar:

- Tekstil ve atık toplama, mülteciler için yaygın çalışma alanlarıdır.
- Mültecilerin meslekleri belirlenmeli ve buna göre işlere yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Mevcut durumda, yüksek vasıflı mülteciler bile geçimlerini sağlayabilmek için vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Dil engeli, işverenler ve çalışanlar arasındaki iletişim açısından önemli bir sorun teşkil etmekte ve hak ihlallerine yol açmaktadır.
- Yasadışı çalışma alanları yasallaştırılmalıdır.

1.6.2 2. Grup:

Soru: Türkiye'deki mültecilerin istihdam koşulları nelerdir? İstihdam koşulları nasıl iyileştirilebilir?

Başlıca Çıktılar:

- Kayıt dışı istihdamla ilgili temel sorunlar şu şekildedir: Sosyal güvenlik, işyerlerinde iş güvenliği ve mesleki gelişim fırsatlarının olmaması, ödemelerin düzensizliği, uzun çalışma saatleri, dil engeli, iş kazaları, çalışma izni harcının işveren tarafından ödenmesi gerekirken çalışandan alınması ve bunun kayıt dışı istihdama yol açması, işverenlerin mültecilerin istihdamında uyulması gereken prosedür ve kurallar hakkında bilgi sahibi olmaması, düzensiz göç ve kayıt dışı bireylerin kayıt dışılığı artıran bir faktör olması.
- Kayıtlı istihdam söz konusu olduğunda, çalışma izni harcının çalışanın maaşından kesilmesinin yaygın bir uygulama olmaya devam etmesi muhtemeldir. Sosyal güvence sağlanmakta ve işyerinde iş güvenliği büyük ölçüde temin edilmektedir ancak dil, bir engel olmayı sürdürmektedir. GK altındaki bireylere geçici fırsatlar sunulmakta ve bir küçülme durumunda ilk işten çıkarılanlar onlar olmaktadır, bu da sürdürülebilirliği ve mesleki gelişimi engellemektedir.
- Düzensiz göçün kontrol altına alınması ve iş kazalarının önlenmesi için sağlam bir denetim mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuk işçiliğinin önlenmesi,

Implemented by

Co-funded by
the European Union

iş güvenliğinin sağlanması ve bu konularda farkındalığın artırılması için özel sektörle işbirliği yapılması, istihdamı destekleyici projelerin artırılması ve sosyal yardım kurallarının gevşetilmesi (SUY yardımlarının kesilmesi kayıtlı istihdam açısından sorun teşkil etmektedir) önerilen çözümler arasındadır.

1.6.3 3. Grup:

Soru: Mültecilerin istihdama katılımının olumlu/olumsuz yönleri nelerdir? Kayıt dışı istihdam nedeniyle ev sahibi topluluğun mültecileri işgücü piyasasında rakip olarak gördüğünden ve bunun da toplumsal gerilimi artırdığından bahsedebilir miyiz?

Başlıca Çıktılar:

- Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma altındaki kişilerin kayıtlı istihdama dahil edilmesi ekonomik büyümeye katkıda bulunur, yarı vasıflı işçi ihtiyacını karşılar, suç oranlarını düşürür ve ekonomik bağımsızlığı sağlayarak belediyeler ve STK'lar tarafından sağlanan sosyal yardımların başka alanlara aktarılmasına yardımcı olur. Farklı diller konuşan mülteciler farklı alanlarda istihdam edilebilirler.
- Sosyal gerilim hem kayıtlı hem de kayıt dışı istihdam için eşit derecede yüksektir. Ev sahibi topluluk, mültecileri iş fırsatlarını ellerinden alan kişiler olarak görmektedir.
- Mültecilerin sektörümüzü güçlendirdiğini söyleyen Fatma Şahin gibi etkili isimler sayesinde sosyal medya üzerinden mültecilerin başarı hikayelerinin paylaşılması, hikayelerinin dinlenmesi ve "Tanısan seversin" mottosuyla onlarla bağ kurulması ve ırkçılığı önleyecek düzenlemelerin hayata geçirilmesiyle toplumsal gerilim azaltılabilir. Kayıt dışı istihdamın azaltılması için teşvikler artırılabilir, çalışma izni harcı düşürülebilir ve çalışma iznine bireysel başvuru imkanı getirilebilir. İç ve dış denetçiler, yasadışı eylemleri caydırıcı kılmak için daha aktif çalışmalıdır.

1.6.4 4. Grup:

Soru: Sosyal girişimlerin veya kooperatiflerin istihdam stratejilerindeki rolü nedir?

Başlıca Çıktılar:

- Başarı hikayelerinin ve iyi örneklerin yayılması, girişimcilere ilham vermekte, bu da yeni istihdam alanlarının artmasının önünü açmaktadır.
- Mevcut ve yeni kurulacak kooperatifler ve sosyal girişimler için vergi teşviklerinin ve düşük faizli kredilerin artırılması, farklı profillerden aktörlerin bu yapılara dahil edilmesi, diğer sektörlerin gönüllülük temelinde kooperatiflere katkıda bulunmasının teşvik edilmesi, erişimin artırılması için çevrimiçi platformlar aracılığıyla pazarlama için teknik yardım sağlanması ve kooperatiflerden hediye eşya ve yemek hizmeti satın alınması için özel sektörle işbirliği yapılması girişimciliğin teşvik edilmesine yönelik önerilerdir.

Implemented by

13

Co-funded by
the European Union

1.6.5 5. Grup:

Soru: Uluslararası kuruluşların/bağışçıların desteği ile kurulan kooperatiflerin sürdürülebilirlik stratejileri neler olmalıdır?

Başlıca Çıktılar:

- Yalnızca kadın kooperatifleri için değil, diğer kooperatifler için de vergi muafiyeti sağlanmalıdır. Kooperatif ürünlerinin vergileri azaltılmalı veya kaldırılmalıdır.
- Ulusal ve uluslararası pazarlar genişletilmelidir.
- Reklamlar ve tanıtım faaliyetleri yardımıyla görünürlük artırılmalıdır.
- Ortaklara kapasite geliştirme eğitimleri verilmesi, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uyulması, kriz/risk yönetimi için plan oluşturulması, ürünlere yönelik arz/talep analizi yapılması, bağışçılardan alınan mali desteğin süresinin uzatılması, pazarlama faaliyetleri ve alanları için yerel yönetimlerden ve belediyelerden destek alınması, aynı amaçları paylaşan kooperatifler arasında koordinasyon oluşturulması, kooperatif çalışanlarının sosyal güvencesinin devlet tarafından sağlanması, kooperatifçilik bilincinin artırılması ve kooperatif kurulmasına yönelik eğitimler verilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılması, sürdürülebilirliğin sağlanması için kamu kurumlarından nitelikli personel için destek istenmesi önerilen çözümler arasında yer almaktadır.

2 Çözümler için Politika Önerileri

26-27 Ekim 2022 tarihlerinde İstanbul Küçükçekmece'de düzenlenen çalıştayın temel amacı, ilçede göç ve mülteciler alanında kurumlar arası koordinasyonu güçlendirmektir. Sosyal Koruma, Eğitim ve Geçim Kaynaklarına Erişim bileşenlerinin değerlendirildiği çalıştay, kamu kurumları, yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini bir araya getirmiştir. Panellerin ardından gerçekleştirilen yuvarlak masa tartışmalarında her masa için seçilen tematik konular üzerinden kurumlar arası diyalog yoluyla göç ve mülteci sorunlarına yönelik potansiyel iyileştirmeler ve çözümler için fikirler sunulmuştur. Çalıştayın ana hedefleri, mevcut işbirliklerini güçlendirmek ve Küçükçekmece ilçesinde potansiyel yeni işbirlikleri ve çözüm ortaklıkları için bir platform oluşturmaktır. Bu raporda, göç ve mülteci sorunlarının ele alınmasına yönelik politika önerileri üç ana başlık altında incelenmektedir:

- Koruma
- Eğitim
- Geçim Kaynaklarına Erişim

2.1 Koruma

- Geçici koruma altındaki Suriyelilerin korunmasına katkıda bulunulmasının, belediye hizmetleri ve yerel çözümler de dahil olmak üzere sağlık, eğitim ve

Implemented by

Co-funded by
the European Union

sosyal hizmetlere katılımı ve erişimi desteklemesi gerekmektedir. Bu hizmetleri ulusal hizmetlerle uyumlu hale getirmek (?) için bir strateji geliştirilmelidir.

- Koruma, toplumsal cinsiyet, çocuk yaşta evlilik ve cinsel sömürü ve istismarın önlenmesi konuları tüm sektörlerle yayılmalıdır.
- Özel sektör, ulusal ve yerel aktörler (merkezî hükümet, belediyeler, kaymakamlıklar, STK'lar) ile etkileşime geçilerek çok paydaşlı bir kurumlar arası iletişim ağı kurulmalıdır.
- Kurumlar arası rehberlik ve takip mekanizmalarının güçlendirilmesine öncelik verilerek kurumsal kapasite desteklenmelidir.
- Toplumsal gerilimlere neden olan dezenformasyon sorunlarının, ev sahibi topluluk arasında farkındalık yaratma çabalarının artırılması yoluyla ele alınması gerekmektedir. Toplantılar, ev sahibi topluluk ve kanaat önderleri de dahil olmak üzere yerel yönetimlerle işbirliği içinde gerçekleştirilmelidir.
- Belediyeler ve kaymakamlıklar toplum düzeyindeki etkileşimlerde ön planda olduklarından, uyum ve sosyal uyum programlarının uygulanmasında kilit bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, artan toplumsal gerilimlerin ele alınmasına öncülük etmelidir. İstanbul'da en fazla mülteci nüfusuna sahip ilçelerden biri olan Küçükçekmece Belediyesi, bu görevi üstlenirken yerel yönetimler için iyi bir rol model olabilir.
- Mültecilerin ulusal sistemlere ve hizmet sunumuna dahil edilmesi, sosyal uyumun desteklenmesini ve etkili göç yönetimini kolaylaştıracaktır.
- Mültecileri güçlendirmek ve uyumu artırmak için eğitimler düzenlenmelidir (örneğin dil eğitimleri, mesleki eğitimler ve mesleki olmayan beceri eğitimleri).
- Toplantılar, sosyal ve kültürel etkileşimler, toplum liderlerinin katılımı ve farkındalık artırıcı bilgilendirme faaliyetleri gibi yollarla diyalog ve bir arada yaşamın desteklenmesine devam edilmesi büyük önem taşımaktadır. Potansiyel gerilim alanlarının belirlenmesine ve çözülmesine yardımcı olabilecek yerel girişimlere mültecilerin dahil edilmesi, toplum katılımını güçlendirebilir. Sosyal uyumu ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etmek için kadın ve erkek topluluklarında ayrı ayrı çalışmalar yapılmalıdır.
- Sosyal uyum bileşenlerinin farklı kamu kurumları ve süreçleri tarafından yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- Medya kanallarının yardımıyla mültecilerle ilgili yaygın yanlış algılar düzenlenebilir. Mülteci komşularla kurulan dostluklar dizi veya filmlere konu olabilir.
- Toplantılar, sosyal ve kültürel etkileşimler ve katılımın yanı sıra farkındalık artırıcı bilgilendirme faaliyetleri yoluyla toplum liderleri arasında diyalog ve bir arada yaşamının teşvik edilmesi desteklenmelidir.
- Hem İstanbul'da genel düzeyde hem de İstanbul'un 39 ilçesinde düzenli olarak koordinasyon toplantıları yapılmalıdır. Bu toplantılara sağlık, eğitim, hukuk, emniyet, diyanet birimleri; sosyal hizmet merkezleri, iş ve işçi bulma kurumları, muhtarlıklar, kaymakamlıklar, ticaret odaları ve uluslararası kuruluşlar katılmalıdır. Takip mekanizmalarının güçlendirilmesi için ilçe belediyeleri ve kaymakamlıklarla işbirliği içinde düzenlenmesi gereken koordinasyon toplantılarının sıklığı üç ayda bir olabilir.

Implemented by

15

Co-funded by
the European Union

- Mülteciler, kamu kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar aracılığıyla çeşitli nakdi yardımlar almaktadır. Yardımların kontrolünü sağlamak için merkezî idarenin kontrolünde bir veritabanı oluşturulmalıdır.
- Merkezî hükümetin kontrolü altında Türkiye'nin her yerinde kullanılacak dijital platformlar aracılığıyla farklı kurumlar tarafından sunulan hizmetlerin haritası çıkarılabilir (örneğin e-posta grupları, WhatsApp).

2.2 Eğitim

- Eğitim tüm çocuklar için temel bir hak olduğundan, 5-17 yaş arası tüm çocukların örgün eğitime kayıtları desteklenmeli ve eğitim fırsatlarına erişimleri sağlanmalıdır.
- Her düzeyde okula kayıt, katılım ve devam, kız çocukları için çocuk işçiliğini ve çocuk yaşta evliliği durdurmaya yönelik nakit müdahalelerle desteklenmelidir.
- Öğretmenlere ve eğitim personeline farklı dil, akademik ve fiziksel becerilere sahip öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama fırsatı sunmanın yanı sıra onlara çocukları ve gençleri yeni öğrenme modelleriyle desteklemek için gereken psikososyal desteği sağlamak önemlidir.
- Mültecilerin öğrenme fırsatlarına daha iyi ve toplumsal cinsiyet bakımından kapsayıcı şekilde erişimini artırarak çocuklara ve gençlere kaliteli eğitim sağlayabilecek dirençli bir ulusal eğitim sisteminin kurulması gerekmektedir.
- Eğitim stratejisinin etkin şekilde uygulanabilmesi için eğitimin önündeki ekonomi, sağlık, koruma ve temel ihtiyaç kaynaklı sorunların giderilmesi gerekmektedir.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), yükseköğretime erişimin sağlanmasında kilit rol oynamaktadır. Bu nedenle, mültecilere sağlanan kotaların artırılması önemli olacaktır.

2.3 Geçim Kaynaklarına Erişim

- Belediyeler, kaymakamlıklar ve iş dernekleri gibi yerel aktörlerle düzenli ihtiyaç değerlendirmeleri yoluyla çeşitli yerel ihtiyaçların belirlenmesinin yanı sıra mültecilerin geçim kaynaklarına erişimde diyalog ve müzakereler yoluyla yakın temas kurulmalıdır.
- Krizin ekonomik etkileri hem geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki Suriyelileri hem de Türk vatandaşlarını etkilediğinden, iş ve gelir kaybı istihdam fırsatları için rekabete yol açabilir ve ayrıca sosyal gerilimlere neden olabilir. Aktif çalışma ve istihdam politikaları, gelir/iş koruma desteği, sosyal koruma sistemine erişimin artırılmasını içeren bütüncül yaklaşımlarla kendi kendini idame ettiren politikalar oluşturulmalıdır.
- İstihdamın korunması, kayıtlı istihdama erişimin artırılması, özellikle kadınlar ve gençler dahil olmak üzere hassas gruplar için işyerindeki sağlık risklerinin en aza indirilmesi için uzun vadeli stratejiler oluşturulmalıdır.

Implemented by

16

Co-funded by
the European Union

- Kayıtlı istihdama geçişe katkıda bulunacak olası girişimler hem merkezî hükümet hem de uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenmelidir.
- Suriyelilerin ve uluslararası koruma başvurusu ve statüsü sahiplerinin işe alınmasına yönelik olarak, Türk vatandaşlarının istihdamını etkilemeyecek stratejiler geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Geçim kaynaklarına erişimde ticaret ve sanayi odaları ile işbirliği artırılmalıdır.
- Suriyeliler tarafından işletilen küçük ve orta ölçekli işletmeler desteklenmelidir.
- Kayıtlı ekonomiye geçiş için daha fazla yatırım yapılması ve özellikle gençlerin kayıtlı istihdama erişimi için destek sağlanması gerekmektedir.
- Kamu kurumları ve özel sektör ile yakın işbirliği içinde kayıtlı istihdama erişimin artırılmasına öncelik verilecektir.
- İşgücü piyasasında istihdam alanında teşvikler yaratmanın yanı sıra hizmet arzı alanında yerel kurumlar desteklenecek ve sosyal uyuma katkı sağlanacaktır.
- Nitelikli işgücü ihtiyaçlarının belirlenmesi için özel sektör ile görüşmeler yapılacak ve kooperatif iş modellerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Suriyelilerin ve yerel halkın tespit edilen ihtiyaçlarının daha iyi ve koordine şekilde karşılanabilmesi için Dünya Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri gibi kilit aktörlerle koordinasyonun güçlendirilmesi gerekmektedir.
- Özellikle kadınlar gibi daha hassas gruplara yönelik istihdam fırsatlarını artırmak için kooperatifler kalite standartları, yasal süreçler veya pazarlama stratejileri açısından desteklenmelidir.
- Geçim kaynaklarına erişimde uyum, sosyal uyum ve sürdürülebilir çözümler teşvik edilmelidir.

3 Sonuç

Suriye'deki çatışmaların on birinci yılında Suriye'ye komşu ülkelerde yoğun mülteci akınının yol açtığı insani kriz devam etmektedir. Türkiye'nin kamu sistemi, geçici koruma altındaki Suriyelilere ve uluslararası koruma başvurusu ve statüsü sahiplerine özellikle sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında ulusal yasal çerçeveye uygun olarak hizmet sağlamak gibi zor bir görev üstlenmiştir. Sosyal koruma, insani ve ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesinin yanı sıra daha fazla eşitlik ve sosyal uyumun sağlanmasında hayati rol oynamaktadır. Ayrıca, sosyal koruma, bireylerin risklere maruz kalmasını azaltmaya yardımcı olurken, ekonomik ve sosyal riskleri yönetme kapasitelerini artırmaya da yardımcı olmaktadır. Sosyal koruma, temel hizmetlere erişimi desteklemekte ve ailelerin çocuklarına ve diğer hassas aile üyelerine bakma kapasitesini güçlendirmektedir. Suriye'deki çatışmaların uzun sürmesi ve mültecilerin komşu ülkelere göç etmesi, Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin varlıklarını büyük ölçüde tüketmiş ve üst düzey ekonomik sorunlara neden olmuştur. Tüketici fiyatları, konut maliyetleri, elektrik faturaları ve gıda fiyatları gibi artan yaşam maliyetleri, hassas durumdaki haneleri ve bu hanelerin temel ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetlerini olumsuz etkilemiştir. Toplumsal gerilimlerin artmasına neden olan

Implemented by

Co-funded by
the European Union

başlıca faktörler arasında sosyoekonomik sıkıntılar, algılanan sosyokültürel farklılıklar, topluluklar arasındaki sosyal mesafenin artması, dil engelleri, sosyal kabulün azalması, istihdam için rekabet, güvenlik endişeleri, yanlış anlamalar ve destek ve hizmetler üzerindeki baskının yanı sıra mevcut hizmetler hakkında yanlış bilgilendirme yer almaktadır.

Mülteci müdahaleleri genellikle mültecilerin hayatlarını yeniden inşa etmelerine ve barış ve onur içinde yaşamalarına olanak tanıyan çözümler geliştirmeye çalışmaktadır. Bu çözümler arasında yerel entegrasyon, yeniden yerleştirme ve gönüllü geri dönüş yer almaktadır. Bu alanda uluslararası sorumluluk paylaşımının tamamlayıcı araçlarına erişimi sistematik olarak artırmaya yönelik çabalar hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla, Suriyelilerin ve uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin dayanıklılıklarının ve kendi kendilerine yeterliliklerinin artırılması gerekmektedir. Yasal statüleri gereği mültecilerin, iş fırsatlarına ve istihdam haklarına ayrımcılığa uğramadan erişmelerini sağlayacak hak ve yetkilerden yararlanmaları gerekmektedir. İnsani yardım aktörlerine ya da devlet tarafından sağlanan yardımlara bağımlı olmadan, kendi kendine yetebilen ve sürdürülebilir geçim kaynaklarına sahip olmaları elzemdir. Günlük yaşamlarında ve işyerlerinde yerel topluluklarla ve diğer mültecilerle olumlu etkileşim içinde olmak, mülteciler için bir önceliktir.

Qudra 2 programının desteğiyle gerçekleştirilen çalıştay, Küçükçekmece ilçesinde göç alanında çalışan paydaşların deneyimlerini paylaşabilecekleri platformlara ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur.

Çalıştay sürecine ilişkin bazı gözlemler aşağıdaki gibidir:

- ✓ Çalışmaya farklı kurumlardan yoğun katılım olmuştur. Belediyeler veya kaymakamlıklar kamu kurumları oldukları için bu tür toplantıları daha kolay düzenleyebilirler.
- ✓ Alanda çalışan sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, kamu çalışanları ve akademisyenlerin bir araya gelmesi tartışmaların sistematik şekilde ve belirli bir düzen içinde yürütülmesini sağlamıştır.
- ✓ Çalıştay sırasında gerçekleştirilen yuvarlak masa tartışmaları, diyalog geliştirmek için motivasyon sağlayarak kurumlar arası iletişimi güçlendirmiştir. Göç ve mülteciler alanında çalışan STK'lar sahada yaşadıkları sorunları kamu kurumları, belediyeler ve uluslararası kuruluşların temsilcileriyle paylaşmıştır.
- ✓ Çalışmaya uluslararası kuruluşların temsilcileri de katıldığından, hangi alanlarda daha fazla yatırım ve desteğe ihtiyaç duyulduğu istişare edilmiştir.
- ✓ Tüm katılımcıların Küçükçekmece ilçesinde koordinasyonun sağlanması için kurulacak mekanizmanın bir parçası olmaya istekli oldukları gözlemlenmiştir.

Küçükçekmece Göç Koordinasyonu için Diyalog çalıştayının en önemli kazanımı, aynı alanda çalışan kurumların ortak bir platformda bir araya getirilmesi ve diyalog geliştirmesi olmuştur. Bu toplantı Küçükçekmece bölgesindeki koordinasyonun temelini oluşturmuştur. Bu tür diyalog toplantılarının ilçe belediyesi, kaymakamlık veya

Implemented by

Co-funded by
the European Union

merkezî hükümetin öncülüğünde düzenli olarak devam etmesi umulmaktadır. Sahada çalışan STK temsilcileri, akademisyenler, kamu kurum/kuruluşları ve uluslararası kuruluşların temsilcilerinin katıldığı diyalog çalışmalarının sürekliliğinin sağlanması, verilen hizmetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, 11 yıldır devam eden Suriye iç savaşı ile birlikte uluslararası kuruluşlar ve bağışçılar tarafından sağlanan bütçeler Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlamasıyla giderek azalmıştır. Tüm bu değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye Cumhuriyeti'nin mültecilerin sorunlarına sürdürülebilir çözümler üretebilmesi için ilçe düzeyinde ve merkezî düzeyde diyalog ve koordinasyonu sağlaması gerekmektedir.

Implemented by

